

Het landgoed Hydepark te Doorn

Historisch overzicht 1815-2004

Het landgoed Hydepark is een vroeg negentiende-eeuws buiten onder de voormalige gemeente Doorn. Het maakt deel uit van de Utrechtse Heuvelrug, een uniek grondgebied dat maar liefst 44 historische buitenplaatsen en landgoederen telt, elk met hun eigen geschiedenis en identiteit. In de achttiende en negentiende eeuw werden ook aan de Driebergsestraatweg talloze buitenplaatsen aangelegd. In vroegere beschrijvingen werd de straatweg geroemd om zijn schoonheid en aanbevolen als wandelroute vanwege de fraaie landhuizen en parken die langs de weg te zien waren. Niet voor niets werd de Utrechtse Heuvelrug de Stichtse Lustwaranda genoemd. Hydepark is een zeer fraai voorbeeld van een negentiende-eeuws landgoed, met in de periode van 1889 tot 1942 een van de mooiste landhuizen van Nederland. Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de bijna tweehonderdjarige geschiedenis van deze buitenplaats in de voormalige gemeente Doorn.

Het dorp Doorn

Doorn is in de negende eeuw ontstaan als een kleine nederzetting. De kleine kern bestond lange tijd uit een pastorie, enkele armhuisjes, kleine woningen van ambachtslieden en een herberg die tevens dienst deed als rechthuis. In 1632 telde de bevolking 267 zielen, in 1808 was dit aantal gestegen tot 555. De negentiende eeuw kende een gestage groei van het inwonertal: 936 zielen in 1815, 1327 personen in 1880 en ongeveer 2200 inwoners rond 1900. In die periode werd het dorp langzaam maar zeker ontsloten voor de buitenwereld. Begin negentiende eeuw was Doorn slechts te bereiken via twee zandwegen, die in de zomer haast niet te berijden waren. De ene liep van Utrecht naar Amerongen en de andere langs de Kromme Rijn. Later werden de wegen verhard. Een belangrijke factor voor de groei van de bevolking was de sterk verbeterde verkeersligging ten gevolge van de aanleg van stoomtramverbindingen met onder andere de steden Utrecht en Arnhem, alsmede de komst van het spoorwegstation Driebergen-Zeist. Dit betekende verdere ontsluiting van de landelijke en bosrijke omgeving en daardoor de vestiging van gegoede families uit de grote steden, die in Doorn en omgeving tal van buitenhuizen bouwden en daaromheen landschapsparken aanlegden. Zo ontstonden onder meer de landgoederen Aardenburg en Hydepark. Voor de boeren van het agrarische Doorn was dit geen positieve ontwikkeling. Zij hielden schapen op de toen nog veel voorkomende heidegrond. Zij deden

dit omwille van de mest, die verkocht werd aan de tabakstelers in Amerongen en omgeving. Door de bouw van buitenhuizen en de aanleg van landschapsparken was er voor de boeren steeds minder heidegrond beschikbaar.

De eerste huizen Heidepark

Het landgoed Hydepark dateert uit het begin van de negentiende eeuw. Aanvankelijk droeg het de naam Heidepark, een park aangelegd op heidegrond. Eigenaar was toen G.H.R. Hoff, die rond 1815 van de domeinen 52 hectare heidegrond kocht tussen de Driebergsestraatweg en de (Oude) Arnhemse Bovenweg. Aan de overkant van de Arnhemse Bovenweg verwierf hij nog eens 62 hectare grond in erfpacht, eveneens van de domeinen. Door deze transacties was Hoff meteen de eigenaar/bezitter van de grootste buitenplaats in Doorn. Zo groot als zijn landgoed was, zo bescheiden was het huis dat Hoff op zijn pas verworven grond liet bouwen. Dit eerste huis Heidepark was een kleine villa-achtige woning van één bouwlaag, gebouwd in neogotische stijl. Voor het huis was een veranda aangebracht. Huis en veranda waren overkapt met een rieten dak. In de omgeving van het huis werden een koetshuis en een tuinmanswoning gebouwd. Op zijn uit heide bestaande grond liet de nieuwe eigenaar bouwland en bossen aanleggen. Hoff overleed in 1839. Het landgoed werd toen verkocht aan Hermanus de Vriend, gemeentesecretaris van Langbroek, die het vermoedelijk kocht als geldbelegging. Hij ging er niet wonen, net als de volgende eigenaar mr. A. Pit te Hoogland, die 'Heidepark' sinds 1851 in zijn bezit had.

Het eerste huis Heidepark. Litho van T Soeterik omstreeks 1828 (RAU-TA 124-49)

Na mr. A. Pit in Hoogland kwam het terrein met de opstallen in 1861 in handen van G. Vas Visser uit Cothen. Deze liet het oude huis in 1862 ontdoen van de veranda's en verhogen met een étage. Andere bronnen beweren dat hij het huis liet slopen en op dezelfde plaats een nieuwe grotere woning liet bouwen, het tweede huis 'Heidepark'. Na Visser werd het landgoed nog tweemaal verkocht aan nieuwe eigenaren. In 1885 brak voor het landgoed 'Heidepark' een glorieuze periode aan, toen het eigendom werd van het echtpaar Van Loon-Borski uit Amsterdam.

Het tweede huis Heidepark. Litho van P.J. Lutgers uit 1869 (RAU-TA 127-49)

Het 'paleis' Hydepark

In 1885 kocht jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon (1831-1901), een Nederlandse bankier uit Amsterdam, het landgoed 'Hydepark', dat aanvankelijk de naam 'Heidepark' droeg. In enkele

bronnen wordt vermeld dat jhr. Van Loon onder invloed van zijn anglofiële echtgenote de naam van het landgoed veranderde in Hydepark, maar dat blijkt onjuist te zijn. Uit een advertentie in de Wijkse Courant blijkt dat op 17 februari 1874 op het landgoed 'Hydepark' een houtverkoop plaatsvond van onder meer brandhout, takkenbossen en eiken hakhout. De naam 'Heidepark' moet dus al eerder gewijzigd zijn in 'Hydepark', waarschijnlijk door de eigenaar van het tweede huis (gebouwd omstreeks 1862).

Jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon, sinds 1885 de nieuwe eigenaar van het landgoed, kwam uit een oud Amsterdams patriciërsgezin. Hij trouwde op 7 april 1854 te Amsterdam met Louise Cathérine Antoinette Borski (1832-1893), dochter van de steenrijke financier Willem Borski (1799-1881) en zijn vrouw Catherine Antoinette Boode (1801-1877). De familie Borski behoorde in de negentiende eeuw tot de rijkste families van het land. De eerste Willem Borski (1765-1814), vader van de eerdergenoemde Willem, werkte zich binnen een tiental jaren op van makelaar in onder meer graan en rijst tot een machtig commissionair in effecten, de vaste raadsman van het handels- en bankiershuis Hope Er Co bij grote beurstransacties. In 1812 was deze Willem Borski de op één na rijkste inwoner van Amsterdam. Toen hij in 1814 plotseling overleed, besloot zijn vrouw Johanna Jacoba van de Velde (1764-1846) het bedrijf voort te zetten onder de naam firma Wed. W. Borski, samen met de procuratiehouder Johannes Bernardus Stoop (1781-1856), die sinds 1790 bij het bedrijf werkzaam was. Stoop vertegenwoordigde de firma op de beurs, waar vrouwen alleen toegang hadden als toeschouwer. In feite waren vrouwen in die tijd handelingsonbekwaam. Toch lag en bleef het zakelijk beheer in handen van Johanna Borski. Zij leidde het bedrijf met ferme hand naar de top van de Amsterdamse geldmarkt. De firma Wed. W. Borski was de vaste partner van de firma Hope Ei- Co bij onder meer het plaatsen van Russische leningen, die alleen al in de jaren twintig van de negentiende eeuw ruim honderdtwintig miljoen gulden beliepen. De kracht van het bedrijf school in een al door Willem Borski georganiseerde kring van commissionairs en administratiekantoren, die plaatsing en ondersteuning van emissies verzekerden. Daarnaast voerde de firma grootschalige transacties uit voor eigen rekening. De naam Borski hield ongeveer honderd jaar grote bekendheid, achtereenvolgens onder leiding van de eerste Willem Borski (1765-1814), zijn weduwe Johanna Jacoba van de Velde en hun zoon de tweede Willem Borski (1799-1881). Jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon, de stichter van het landgoed Hydepark, trouwde in 1854 met Louise Borski (dochter van laatstgenoemde Willem) en werd toen door zijn schoonvader het bankwezen ingeloodst. De onervaren schoonzoon bleek talent te hebben en

Advertentie in de Wijkse Courant over verkoop van hout op het landgoed Hydepark (1874)

werd een succesvol bankier bij de firma Hope EtCo. Toen de vader van Louise van Loon-Borski in 1881 stierf, erfde zij een groot fortuin. Een nieuwe aanzienlijke erfenis volgde in 1884, toen haar enige broer (Willem, geboren 1834) overleed. Vlak voor zijn overlijden had deze Willem zijn vrouw onderfd, zodat Louise en haar zuster Johanna Jacoba deelden in zijn nalatenschap. Bij ontstentenis van een opvolger kwam het bedrijf toen in handen van Hendrik van Loon en kreeg het een andere naam: Van Loon Ei- Co. In de maanden daarna ontstond het idee om van het geërfde geld een buitenplaats te stichten. De heer en mevrouw Van Loon-Borski lieten hun oog vallen op 'Hydepark'. Op grootse wijze reorganiseerden zij het landgoed. Zij lieten het leeg staande — ruim twintig jaar oude wit gepleisterde — huis uit 1862 afbreken, lieten er tussen april 1886 en de zomer van 1888, dus in recordtempo, een imposant landhuis in neo-renaissancestijl bouwen en tevens een schitterend park aanleggen. Architect van het grote huis was de uit Amsterdam afkomstige Jean Nicolas Landré (1842-1910), die samen met de Amsterdamse aannemers Staal en Haalmeijer dit indrukwekkende project tot stand bracht. In de omgeving van Doorn stond dit huis al gauw bekend als 'het paleis'. De nieuwe eigenaar liet tegelijkertijd rond zijn nieuwe huis een fraai landschapspark aanleggen door de bekende tuinarchitect Hendrik Copijn (1842-1923), die volgens overlevering — wellicht enigszins

overdreven — *"een uitgestrekt park uit woesten heidegrond bouwde."*

Het grote huis Hydepark van meer dan 40 meter breed en 20 meter diep en drie bouwlagen hoog met een hoge kapverdieping was volgens de modernste principes gebouwd: het bezat een eigen waterleidingsysteem, verwarmingstoestellen, badinrichting, elektrische verlichting en zelfs telefoon. Hydepark was op de Utrechtse Heuvelrug een unicum, zowel in grootte (meer dan 80 kamers), als in stijl en comfort. In dit gebied was het huis Hydepark een ongewone verschijning, dat door geen enkel ander gebouw op die manier geëvenaard werd. Het huis was gebouwd op een hoog terras middenin de grootse parkaanleg met uitgestrekte gazons, kleurige boomgroepen en verscheidene bijgebouwen. In april 1886 was met de bouw begonnen, in de zomer van 1888 kwam het gehele project gereed: het enorme huis, de stallen, de koetsierswoning, de tuinmanswoning, de orangerie, de watertoren met belendend reservoir in een kunstmatig aangelegde ruïne, twee portierswoningen, de stokerswoning met machinekamer en stoomgemaal (die zorgden voor de elektriciteitsvoorziening van huis en park), kassen, een boerderij, een varkensfokkerij en de woning van de jachtopziener. In 1890 liet jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon nog een aparte villa in het park bouwen voor zijn op één na jongste kind, jhr. Louis Antoine van Loon

Het huis Hydepark uit de jaren 1887/1888

(1862-1953), toen deze trouwde met de Française Adèle Francoise Tachard (1864-1937). Deze villa in chaletstijl, bekend onder de naam La Forêt, was eveneens een ontwerp van Landré. Het echtpaar Van Loon Tachard stichtte op een deel van Hydepark het landgoed La Forêt. De grote villa werd bij de geboorte van elk kind met een vleugel uitgebreid. De eigenaar van Hydepark, jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon, breidde in 1890 zijn landgoed aan de oostzijde uit door de aankoop van een stuk grond van het vroeg achttiende-eeuwse landgoed 't Zand. Daarmee kreeg zijn bezit een omvang van 252 hectare.

Moeder Louise Cathérine Antoinette van Loon-Borski leidde een luxueus leven. Zij had een kapitaal winterverblijf (Villa Beaulieu) in Cannes, destijds in Europa de stad waar de 'beau monde' het winterseizoen doorbracht met feesten en gala's. In 1893 kwam zij daar om het leven na een ongeluk met een rijtuig. Hendrik van Loon hield zich afzijdig van deze vorm van winterrecreatie en verbleef dan meestal in zijn grachtenpand (Herengracht 502 te Amsterdam, thans ambtswoning van de burgemeester van de hoofdstad). De zomermaanden verbleef het echtpaar met hun kinderen op het buitenverblijf Hydepark in Doorn. Wanneer de heer Van Loon van Hydepark daar vertoefde, werd zijn zwartgele familievlag als een koninklijke standaard door een Engelse bediende op de watertoren in het park gehesen. De familie prefereerde Engelse bedienden, die in het zomerseizoen van Amsterdam naar Doorn werden overgebracht. Zie voor een

De verdwenen watertoren van Hydepark

uitgebreide beschrijving van het leven op Hydepark rond 1890 het artikel van Inger Groeneveld over Louise van Loon-Borski (vermeld onder de bronnen aan het eind van deze beschrijving). De familiecollectie Van Loon (o.m. archiefstukken en schilderijen) wordt beheerd door de Stichting Van Loon, opgericht in 1960, en bewaard in Museum Van Loon, Keizersgracht 672 te Amsterdam. Dit pand werd in 1884 aangekocht door jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon voor zijn zoon jhr. Willem Hendrik (1855-1935), die het kantoor Van Loon Er Co voortzette, en zijn schoondochter Thora Nanna Egidius.

Bijgebouwen

Bij elke buitenplaats op de Utrechtse Heuvelrug vindt men behalve het hoofdhuis een aantal bijgebouwen. Zij hebben tweeërlei doel: of zij hebben een directe relatie met het reilen en zeilen van het huis (een poortgebouw, portierswoning, koetshuis, stallen, tuinmanswoning, kinderspeelhuisje en zelfs een boerderij) of zij zijn gebouwd tot nut en/of sier van de tuin of het park (een orangerie, kassen, duiventoren, ijskelder, theekoepel en een ruïne).

Het huis Hydepark in Doorn is een belangrijk voorbeeld van een buitenplaats waar een grote verscheidenheid aan bijgebouwen te vinden is, waaronder twee portierswoningen, een villa, een boerderij en een orangerie. Zowel aan de Driebergse als aan de Doornse kant stond een toegangshek, waarnaast een portierswoning was gebouwd. Beide zijn verschillend. Die aan de Doornse kant (Driebergsestraatweg 34), aan het begin van de oostelijke oprijlaan, is zeer rijk uitgewerkt in een combinatie van neo-renaissance- en chaletstijl met ver overstekende daken. Op het dak staat een klokkenstoel. De portierswoning aan de Driebergse kant aan het begin van de westelijke oprijlaan (Driebergsestraatweg 52) is veel kleiner en lijkt op een miniatuurvilla in renaissancestijl. In feite is dit villaatje voor de portier qua ruimte niets meer dan het onderkomen van een arbeider. Ook hier staat op het dak weer een klokkentorentje. Beide portierswoningen zijn gebouwd in de jaren 1887

Louis XV salon in het huis Hydepark

Portierswoning Dribergsestraatweg 52

en 1888, eveneens naar een ontwerp van de architect J.N. Landré. Hun representatieve vormgeving maakt duidelijk dat men hier te maken heeft met een bijzondere buitenplaats. De dienstwoning voor de rentmeester (Dribergsestraatweg 32) is in 1891 gebouwd in opdracht van jhr. H.M.J. van Loon. Het betreft een vrijstaande woning van één bouwlaag op een L-vormige plattegrond. In 1933 zijn enkele toevoegingen in de dakconstructie aangebracht, namelijk de kleine ramen naast het rondboogvormig venster in de topgevel en de dakkapel links van de topgevel.

Dienstwoning Dribergsestraatweg 32 (thans eigendom bartiméus)

De kleine eenvoudige tuinmanswoning (Dribergsestraatweg 36) ligt in het oostelijke deel van het park. De woning heeft een rechthoekig grondvlak en telt één bouwlaag. Dit pand is rond 1900 gebouwd als tuinmanswoning van de moestuin van de villa La Forêt (de huidige historische moestuin van Bartiméus).

De dienstwoning met de naam 'Vijverzicht' (Dribergsestraatweg 38) is rond 1900 gebouwd als bijgebouw van de villa La Forêt. Ook deze woning is een ontwerp van de architect J.N. Landré. Het huis was bestemd als onderkomen voor een personeelslid, dat hoger in de hiërarchie stond dan de bewoner van de tuinmanswoning. Waarschijnlijk woonde hier de boswachter, een persoon met een belangrijke functie in het grote park.

Het koetshuis (Dribergsestraatweg 46) dateert uit 1888 en is een ontwerp van de meergenoemde architect Landré. Het is een mengeling van chaletstijl en neo-renaïssancistische motieven. Kenmerk van de chaletstijl is het vele houtwerk, waarvan de gesneden schoren onder het overstekende schilddak het meest opvallen. Het hoge pand van één bouwlaag is asymmetrisch ontworpen. Het koetshuis was aanvankelijk veel groter dan het huidige pand. Het grotere koetshuisgedeelte, dat in gebruik is geweest als fabriek voor isolatiemateriaal, is volgens een bericht in het Utrechts Nieuwsblad op 25 januari 1951 afgebrand. De brand was veroorzaakt door een 15-jarige jongen uit wrok tegen zijn baas, "omdat hem werk werd opgedragen, dat hem niet zinde". Door de brand is de hoofd-stalling verloren gegaan. Slechts het woonhuis-gedeelte en een klein gedeelte van de stalling is gespaard gebleven. Het huis is in 1989 gerenoveerd, waarbij het overgebleven koetshuisgedeelte geschikt is gemaakt voor bewoning. Het huis is van architectuurhistorische betekenis vanwege de mengvorm van chaletstijl en neo-renaïssancistische motieven en van cultuurhistorische betekenis omdat het een authentiek onderdeel van de buitenplaats is. Het voormalige kindershuisje (Dribergsestraatweg 46a)

Koetshuis Driebergsestraatweg 46

in de nabije omgeving van het koethuis is later in gebruik genomen als dienstwoning.

De langhuisboerderij (Driebergsestraatweg 48) dateert uit de jaren 1887/1888 en is eveneens een ontwerp van Landré. Sinds de stichting van de buitenplaats Heidepark in 1815 was een deel van het park ingericht als agrarisch gebied. Bij de boerderij behoren een potstal, een hooiberg met bakstenen onderbouw van ongeveer twee meter hoog, een houtloods, een werkplaats en een machineberging. Ook moet er vroeger een varkensfokkerij aanwezig zijn geweest voor de mestvoorziening van het landgoed. Later is er een buitenmanéage bijgebouwd. Zowel de boerderij als de nabijgelegen stal worden van belang geacht vanwege de architectuurhistorische betekenis als voorbeeld van een boerderijcomplex van een negentiende-eeuwse buitenplaats, uitgevoerd in een sobere neorenaissance stijl. De boerderij is ook in cultureel opzicht van belang.

Boerderij Driebergsestraatweg 48

De voormalige stokers- of machinistenwoning (Hydeparklaan 6) is omstreeks 1900 gebouwd. De architect is niet bekend. In de directe omgeving van de woning stonden vroeger een machinegebouw en een stoomgemaal voor de elektriciteits- en watervoorziening.

De voormalige tuinmanswoning (Hydeparklaan 8) is ook een ontwerp van architect Landré en gebouwd in de jaren 1887/1888. In het exterieur zijn verscheidene stijlen naast elkaar toegepast. De

natuurstenen speklagen die als decoratieve componenten in de gevels zijn verwerkt, zijn als stijlelement bekend uit de Hollandse renaissance. De constructie en dakvorm van het uitzwenkende en overstekende afgeplatte schilddak, dat aan de voet geschraagd wordt door schoren en dakspanten, verwijzen naar de chaletstijl. Dat deze woning een zo rijk gedetailleerde aankleding kreeg, heeft te maken met het feit dat deze woning bestemd was voor één van de belangrijkste werknemers op een buitenplaats: de tuinman. Hij was degene die verantwoordelijk was voor het onderhoud van het uitgestrekte landgoed. De tuinman op Hydepark stond aan het hoofd van een ploeg werknemers die — zeker in dit park — geen werk te kort kwamen.

De voormalige tuinmanswoning Hydepark/aan 8

De ontwerper zelf schreef over de woning en de tuinman het volgende: *"Hij heeft hier ook een keurige woning, in afmeting en kleur overeenkomende met de omgeving (---). Eene afwisseling van rooden en gelen steen, de overstekende gootlijsten en dakspanten en de flinke verhoudingen vormen een waardig uiterlijk voor deze plaats en als de man zich op het balkon van zijne woning plaatst, dat precies tegenover het middenpad van den moestuin ligt, dan kan hij, als de vader der goden Olympus, aan de dii minoris (zijn ondergeschikten) zijne bevelen uitdeelen, en dat deze niet zoo heel weinigen zullen zijn kan men hieruit afleiden, dat hem ook is opgedragen de zorg voor de oranjerie en bloementuinen!"* Op het dak staat een klokkenstoeltje waarin een luidklok hangt. Hiermee kon de tuinbaas het begin en einde van de werk- en schafttijden aangeven.

De oranjerie (Hydeparklaan 10), ook wel orangerie (van het Franse woord oranger: sinaasappelboom), is een gebouw waar men 's winters de kuitplanten bewaarde, die 's zomers buiten staan. Aanvankelijk werden oranjerieën opgericht voor het 's winters stallen van sinaasappelboompjes. Later werden ze gebouwd om te kunnen pronken met dure en exotische bomen die uit verre landen en kolonies werden overgebracht. Vanwege het klimaat is het

De orangerie Hydeparklaan 10

in Noord-Europa niet mogelijk buitenshuis tropische of subtropische planten en bomen te houden. Deze niet-winterharde planten worden in kuipen geplant, zodat ze in de winterperiode binnen kunnen worden gezet. In de orangerie van Hydepark werden de meeste planten echter alle seizoenen binnen gehouden. Het gebouw dateert ook uit de jaren 1887/1888 en is evenals het hoofdhuis een ontwerp van de architect J.N. Landré. Het gebouw is opgetrokken in een Franse Lodewijk XIV-stijl, overigens alleen aan de voorkant. De achterkant is onbewerkt. Het gebouw is symmetrisch van indeling: aan weerszijden van een vooruitspringend middendeel met koepel ziet men drie hoge rondboogvensters en twee hoekpaviljoens eveneens met (lagere) koepels bekroond. De koepels zijn onderling door een open balustrade met elkaar verbonden. Op de grote koepel is een lantaarn geplaatst met daarop een beeld voorstellende Flora, de Romeinse godin van de bloemen en de lente. Onder de met zuilen ondersteunde koepel bevond zich een zitplaats waar zich ook de ingang van het gebouw bevindt. Het middendeel van de orangerie was met glas overdekt. Daar hield men de varens en fijne planten op een grotwerk met ruisende waterstralen. De zijgedeelten waren als palmenkas en oranjekas ingericht. In het rond uitgebouwde middengedeelte bevindt zich de entree. W.J.N. Landré, de zoon van de architect, schreef er in een artikel in het tijdschrift 'Egen Haard' het volgende over: "De

orangerie, waarop men uit het huis kan zien, is zóó schoon, vooral in verband met haar omgeving, dat iedereen er zich toe zal voelen aangetrokken." De negentiende-eeuwse orangerie is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vooral vanwege de volgende aspecten: de ouderdom, de functionele en ruimtelijke relatie met de aanleg van de buitenplaats, de redelijke mate van gaafheid, de architectuurhistorische waarde en de kenmerkende ligging binnen de parkaanleg.

Veel buitenplaatsen beschikten over een van steen gemetselde ijskelder met koepel- en tongewelf, die was afgedekt met een aarden deklaag. Zo'n ijskelder bood een goede isolatie en was in het landschapspark te zien als een heuvel. De ijskelder van het landgoed Hydepark (Hydeparklaan ongenummerd) is gebouwd tegelijk met de aanleg van het park in de jaren 1887/1888. In de omgeving van de orangerie werd toen een heuvel opgeworpen, waarvoor grond werd gebruikt die vrijkwam bij de aanleg van vijvers in het park. Op deze heuvel heeft men een watertoren laten bouwen. Vanuit een ondergronds waterkanaal met negen pompputten werd het water na reiniging via de machinekamer opgepompt in de watertoren. Twee putten achter een kunstmatige ruïne regelden de besproeiing van de tuinen. Aan de westkant van de grote heuvel legde men een kleine heuvel aan waarin de ijskelder is gebouwd. De kelder heeft een grondoppervlak van zes bij drie meter, met afgeschuinde

hoeken. De ijskelder verkeert nog steeds in vrij goede staat. Vroeger werd hierin het ijs bewaard dat na enkele dagen vorst uit de vijvers kon worden gehaald. De kelder heeft een architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een negentiende-eeuwse ijskelder en is van cultuurhistorische betekenis als karakteristiek element van een buitenplaats (voorbeeld van een niet meer in gebruik zijnde historische koeltechniek).

Landschapspark

Zoals eerder vermeld liet Van Loon tegelijk met de bouw van zijn nieuwe huis het fraaie landschapspark aanleggen door de bekende tuinarchitect Hendrik Copijn. Het grote park onderging een ware metamorfose. Voor de aanleg werden onder meer volwassen bomen aangeplant, die op lange, door drie paarden getrokken wagens werden aangevoerd. Deze beplantingsmethode van volwassen bomen was door de Engelse kweker Henry Stewart ontwikkeld, die van heinde en ver volwassen bomen liet komen. Het park werd, naast de aanplant van volwassen bomen, ook beplant met jonge, veelal uitheemse bomen. Copijn maakte voor een deel van het landgoed gebruik van de zogenoemde late landschapsstijl. Hydepark is een van de laatste grote landschapsparken op de Utrechtse Heuvelrug, die in deze stijl is aangelegd. Tussen de beide oprijlanen, die via twee ingangen aan de Dribergsestraatweg naar het hoofdgebouw leiden, realiseerde Copijn het park: sjabloonmatig van vorm met ellipsvormige, druppelvormige en ronde grasvelden, geaccidenteerde gronden, een ingewikkeld net van slingerende paden, een hoge kunstmatige heuvel met ijskelder en negen zichtlijnen of zichtassen (doorkijken) vanaf het huis. Voor het hoofdhuis, vlak aan de weg kwam een betrekkelijk brede, onregelmatig gevormde vijver te liggen, die door twee beken werd gevoed. Door de afwisseling van boomgroepen en open gazons kreeg de wandelaar steeds een ander beeld van de tuin. Enkele tuinsieraden maakten het park compleet: zo waren er de eerder vermelde ijskelderheuvel met watertoren als blikvanger en uitkijktoren (belvédère) en een hertenkamp, waarin een kleine waterval (cascade) was aangelegd. Ten westen van het huis paste Copijn de landschapsstijl niet toe. Daar creëerde hij enkele geometrische tuinen: een bloementuin met bassin en fontein, een ovale rozentuin onderverdeeld in kleine perkjes met honderden soorten rozen, geometrisch aangelegde gazons en een moestuin. Aan de Arnhemse Bovenweg ontwierp Copijn een grot met druipsteenkegels, spelonken en watervalletjes waar nog een gedeelte van te zien is. De grot gaf oorspronkelijk toegang tot het gedeelte van de buitenplaats aan de andere kant van de Oude Arnhemse Bovenweg.

Hydepark valt sinds 1929 onder de Natuurschoonwet van 1928. Deze wet heeft als doel landgoederen in stand te houden. In feite is het een

belastingwet, die fiscale voordelen biedt aan eigenaars, vruchtgebruikers en erfpachters van landgoederen. Voor historische buitenplaatsen geldt dat zij meer dan 1 hectare groot moeten zijn en gedeeltelijk uit bos of andere natuur moeten bestaan. Tegenover belastingvoordelen staan ook verplichtingen, namelijk dat het karakter van landgoed niet verloren mag gaan, dat houtveilingen alleen mogen plaatsvinden na ontvangen vergunning van Staatsbosbeheer en dat het terrein eventueel voor wandelaars opengesteld wordt. Deze laatste verplichting is facultatief. Wat dit laatste betreft was de situatie in 1951 als volgt: het gedeelte ten zuiden van de Arnhemse Bovenweg (het park) was geheel gesloten voor publiek, het noordelijke deel (bosgebied) was op bepaalde uren van de dagtoegankelijk voor het publiek, alleen met een wandelkaart die tegen betaling verkrijgbaar was bij de tuinman.

Tweede Wereldoorlog

In een interview met Ruud Dek (zie onder bronnen) vertelde jkvr. Violet Thora Charlie van Loon (1902-2000), die haar hele leven op het landgoed La Forêt heeft gewoond, dat in de oorlog in beide huizen (Hydepark en La Forêt) Nederlanders gevangen werden gehouden om later in Duitsland te werk gesteld te worden: *"Dat leidde onder Nederlandse militairen tot verzet en Hydepark kwam om in de vlammen. Niets was er meer van over. Later werden er in La Forêt ook nog eens Duitse soldaten ondergebracht. Ondanks felle protesten van de familie brachten de Duitsers aanzienlijke hoeveelheden munitie op het terrein."* Uit een krantenbericht blijkt dat het hoofdhuis van de buitenplaats Hydepark op 15 december 1942 door brand is verwoest. De krant 'Het Vaderland' van donderdag 17 december 1942 publiceerde daarover het volgende bericht: *"Dinsdag in de avonduren heeft in de omgeving van Doorn een hevige brand gewoed. Het bekende buiten Hydepark ging geheel in vlammen op, nadat omstreeks half zeven de brand was ontdekt. De brandweren uit Utrecht, Doorn en Driebergen bestreden het vuur met een*

Brand in het huis Hydepark op 15 december 1942

groot aantal stralen, doch zij konden niet voorkomen, dat het groote gebouw volledig uitbrandde. De oorzaak van de brand is vermoedelijk te wijten aan kortsluiting." Of kortsluiting de echte oorzaak van de brand is geweest, wordt sterk betwijfeld. Het landgoed was in de oorlog gevorderd door de Duitse bezetter. Het grote huis was bestemd om als hoofdkwartier voor de Arbeidsdienst te dienen. Rentmeester ir. C. Duvekot meldde in een referaat, gehouden op 3 september 1980 tijdens een ontmoeting van afgevaardigden van de Generale Financiële Raad, het Generaal College van Toezicht en de Beheerscommissie Landgoed Hydepark, dat het huis in de nacht voor de ingebruikneming door de Arbeidsdienst in brand was gestoken door de ondergrondse. Andere bronnen melden dat de brand mogelijk is ontstaan door onvoorzichtig handelen van Duitse militairen. Wat de oorzaak ook was, het huis was totaal verwoest. Na de oorlog zijn de resten van het uitgebrande pand gesloopt. Het grote huis is niet meer herbouwd. De laatste eigenaresse uit de familie woonde toen al enige tijd in het buitenland en had tijdig voor de vordering van het huis door de Duitsers het grootste deel van de kostbare inboedel laten weghalen. Zij had geen enkel belang meer bij herbouw. Tegelijk met de sloop verdween ook de op de grote heuvel staande watertoren.

De villa 'La Forêt' was in de Tweede Wereldoorlog eveneens ingenomen door de Duitsers. Vanaf die tijd fungeerde het pand als gevangenis voor Nederlandse soldaten. Een bombardement veroorzaakte veel schade aan het huis. Jkvr. Violet van Loon vertelde daarover het volgende: *"De eerste de beste bom die op Doorn terecht kwam, raakte een munitiedepot in het bos van La Forêt. Zelfs in Hilversum hadden ze de klap gehoord. De schade was behoorlijk Al het glas van de stal was kapot en ook een deel van het woonhuis (La Forêt dus)."* Van het woonhuis was een gedeelte van het dak weggeslagen. De villa die door diverse uitbreidingen was uitgegroeid tot een straatwand van aaneengeschaalde villa's in chaletstijl, telde uiteindelijk negentig kamers. Mede als gevolg van de beschadiging in de Tweede Wereldoorlog door het Engelse bombardement op de munitieopslagplaats in het bos bij La Forêt werd de villa niet meer in gebruik genomen als woning. Het gezin van jhr. Louis Antoine van Loon woonde er toen ook al lang niet meer. Het gezin was in 1934 verhuisd naar huize 't Woud aan de Broekweg (nummer 3), dat Louis van Loon in 1924 had laten bouwen voor zijn oudste zoon (jhr. René Henri Maurits van Loon en dus kleinzoon van jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon die het landgoed Hydepark in 1885 kocht). In januari 1942 is huize 't Woud voor een groot gedeelte afgebrand als gevolg van een schoorsteenbrand. In 1947 is het pand in oude stijl herbouwd. Het gezin Van Loon-Tachard heeft van 1943 tot 1947 tijdelijk

gewoond in huize De Paddestoel aan de Moersbergselaan, het huis van de familie Hubrecht dat in die tijd in Indonesië verbleef. Bij huize 't Woud hoorde een dienstwoning met garage (Broekweg 1), die eveneens in 1924 is gebouwd.

Tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog bestond het huishouden van het gezin Van Loon-Tachard uit 50 man personeel. La Forêt was beroemd om de stallen, waar na verloop van tijd 22 boxen voor paarden beschikbaar waren. De statiekoets van jhr. Louis van Loon is momenteel nog te bezichtigen in het Rijtuigenmuseum in Leek. Vermeldenswaard is nog dat jhr. L.A. van Loon vanaf maart 1891 ruim 50 jaar lid van de gemeenteraad van Doorn is geweest. In die periode was hij gedurende enige tijd tevens wethouder. Aan het raadslidmaatschap kwam abrupt een einde, toen op 5 juli 1941 alle politieke partijen door de Duitse bezetter werden verboden en de gemeenteraad per 1 september 1941 ontbonden werd. Een deel van het landgoed La Forêt werd na de oorlog verkocht aan de gemeente Doorn voor de aanleg van de nieuwe algemene begraafplaats. Het resterende gedeelte kwam in 1963 in handen van de Vereniging voor blinden en slechtzienden Bartiméus. De dochters van het echtpaar Van Loon-Tachard, namelijk jkvr. Ada Wilhelmina van Loon (1899-1986) en jkvr. Violet Thora Charlie van Loon (1902-2000), hebben bij de overdracht bedongen, dat zij tot hun overlijden op het landgoed La Forêt mochten blijven wonen. In 1964 heeft de vereniging Bartiméus de villa La Forêt en de daarbij behorende stallen laten afbreken om plaats te maken voor nieuwbouw.

De laatste eigenaresse uit de familie Het eigendomsrecht van het landgoed ging van jhr. Hendrik Maurits Jacobus van Loon via zijn dochter jkvr. Ada Wilhelmina van Loon over op zijn kleindochter Louise Cathérine Antoinette barones van Zuylen van Nijevelt. De volgende genealogische gegevens maken duidelijk langs welke lijn de eigendomsoverdracht verliep. Na het overlijden van jhr. Hendrik van Loon in 1901 werd zijn dochter, jkvr. Ada Wilhelmina van Loon, eigenares van het landgoed. Ada Wilhelmina (geboren op 10 maart 1858 te Amsterdam en overleden op 14 augustus 1939 te Doorn) trouwde op huwelijkse voorwaarden, *dus buiten gemeenschap van goederen*, op 15 augustus 1890 met mr. Joan Adriaan Hugo baron van Zuylen van Nijevelt (1854-1940). Uit dit huwelijk is op 8 mei 1891 te Den Haag hun dochter geboren: Louise Cathérine Antoinette barones van Zuylen van Nijevelt. Louise van Zuylen van Nijevelt trouwde op 10 december 1920 te Doorn met de Engelse predikant Roy Alan Lewis (geb. 6 januari 1890). Hun huwelijk bleef kinderloos. Louise van Zuylen van Nijevelt woonde toen in Engeland, maar na het overlijden van haar man vestigde zij zich in Durban in Zuid-Afrika. Uit de notariële acte van

scheiding en verdeling der nalatenschap van jkvr. A. W. van Zuylen van Nijeveld, geboren Van Loon, de dato 14 februari 1940, blijkt dat Louise van Zuylen van Nijeveld tot enige erfgename van de nalatenschap van haar moeder was aangewezen. Deze acte die zich in het archief van de Stichting Heidepark bevindt (inventarisnummer 5), was tevens haar eigendomsbewijs van de buitenplaats. Het eigendom werd daarin als volgt omschreven: *park, oranjerie, bijgebouwen, portiers- en tuinmanswoning, boerderij, stallen, schuren, watertoren, ijskelder, weiland, bouwland, bosch, hakhout, heide, vijvers, wegen, lanen en water.* In de acte is tevens vastgelegd dat Hydepark in 1929 was aangemerkt als een landgoed zoals bedoeld in artikel 1 van de Natuurschoonwet 1928. De vader van Louise, mr. J.A.H. baron van Zuylen van Nijeveld (onder meer bekend als mede-oprichter van het Residentie Orkest), kreeg tot zijn overlijden in de loop van 1940 het vruchtgebruik van drie/vierde gedeelte van het landgoed. Louise van Zuylen van Nijeveld onderhandelde en correspondeerde in de jaren 1950/1951 vanuit haar woonplaats in Zuid-Afrika met vertegenwoordigers van de Nederlandse Hervormde Kerk over de verkoop respectievelijk koop van het landgoed Hydepark: zie hierna.

Het landgoed Hydepark te Doorn wordt in 1950 als volgt omschreven: *"Het landgoed is gelegen aan den Rijksstraatweg Doorn-Driebergen, circa 137 hectare groot, en wordt door den Arnhemse Bovenweg verdeeld in een Noordelijk en Zuidelijk deel van respectievelijk circa 78 en 58 hectare. Ten westen wordt het door de Hydeparklaan begrensd en een stuk weiland dat weer aan de Horst van 'Kerk en Wereld' aansluit, ten Oosten door het goed 'La Forêt' (eigenaar jhr. L. A. van Loon), waarmede het vroeger een geheel vormde, zodat de grens een enigszins grillig verloop heeft. 'La Forêt' heeft een groot herenhuis (circa 60 kamers)"*

Hydepark bestond dus uit twee gedeelten, te weten de Voorplaats ter grootte van ongeveer 58 hectare en gelegen ten zuiden van de Arnhemse Bovenweg (het park met de portierswoningen, oranjerie, boerderij, tuinmanswoning en kassen) en de Achterplaats ter grootte van ruim 78 hectare en gelegen ten noorden van de Arnhemse Bovenweg, hoofdzakelijk bestaande uit bossen. In 1815 was het landgoed 114 hectare groot. In latere tijd zijn er zowel aan de noordzijde als aan de zuidzijde kleine stukken grond bijgekocht en ook is er zo nu en dan grond verkocht aan nieuwe eigenaren. Op die manier kreeg het landgoed in 1950 een omvang van ongeveer 137 hectare. In de Nederlandse Hervormde Kerk die zich in een periode van reorganisatie en vernieuwing bevond, ontstond in dat jaar grote belangstelling voor het verwerven van deze unieke buitenplaats in de directe omgeving van het hervormde instituut 'Kerk en Wereld'.

Hervormde belangstelling

Zowel de Nederlandse Hervormde Kerk als de vooropleiding tot predikant in Doetinchem (één van de Christelijk Philantropische Inrichtingen, uitgaande van de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending) toonden belangstelling voor het landgoed Hydepark. De Kerk had besloten een theologisch seminarium op te richten en de Doetinchemse vooropleiding tot predikant zocht een nieuwe locatie voor haar jongensinternaat. Het internaat was in 1868 opgericht door ds. J. van Dijk Mzn. (1830-1909) en aldaar ondergebracht in de villa 'Ruimzicht'. Doelstelling was jongelieden voor te bereiden op de opleiding tot predikant in de Nederlandse Hervormde Kerk. De studenten verbleven in het internaat 'Ruimzicht' en volgden de vooropleiding aan het daaraan verbonden gymnasium. De verdere theologische studie vond plaats aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. De Doetinchemse Inrichtingen schreven in maart 1950 aan de generale synode, dat zij ernstig overwogen *"om op een centraal punt in het land een centrum te vestigen"*, waar hun werkzaamheden ten behoeve van de opleiding en vorming van predikanten in de toekomst efficiënter zouden kunnen worden uitgevoerd. In de villa 'Ruimzicht' te Doetinchem, waarin het internaat was gevestigd, was plaats voor circa 50 gymnasiasten. Bovendien beschikte de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending over een studentenhuus in Utrecht, waar plaats was voor circa 28 studenten. Het studentenhuus aan de Catharijnesingel in Utrecht was in de oorlog door de Duitsers gevorderd, leeggeplunderd en volkomen uitgewoond. De opleiding en het internaat in Doetinchem voldeden ook niet meer aan de eisen van de tijd. Bovendien zocht men aansluiting bij de Nederlandse Hervormde Kerk, die kort daarvoor besloten had om een theologisch seminarium op te richten en te vestigen op de Horst in Driebergen, het terrein van het instituut Kerk en Wereld. Om deze redenen was er alle aanleiding de Doetinchemse vooropleiding voor predikant onder te brengen op een centraal punt in het land in de omgeving van het seminarium. Het bestuur in Doetinchem was tot de conclusie gekomen dat er na de oprichting van het seminarium in Driebergen dubbel werk zou worden gedaan, zowel door de Kerk als door het opleidingscentrum in Doetinchem. Ook daarom zou het beter zijn de activiteiten ten behoeve van de opleiding en vorming van predikanten te concentreren op één locatie. Volgens het schrijven van de Doetinchemse Inrichtingen was er alle reden om dubblures te voorkomen, *"terwijl er hier de unieke kans is voor de Kerk om voor het pastoraat te komen tot een werkplaats en bewerktuiging, zoals 'de Horst' die vormt voor het apostolaat."*

Het Theologisch Seminarium van de Nederlandse Hervormde Kerk ging in het najaar van 1950 van start onder leiding van dr. H. Berkhof (1914-1995) in

het Eykmanhuis op het terrein van het in 1945 opgerichte centrum voor training en beraad 'Kerk en Wereld', dat gevestigd was op het landgoed 'De Horst' te Driebergen. Het Eykmanhuis was genoemd naar de theoloog Johan Eykman (1892-1945), die al voor de Tweede Wereldoorlog nieuwe en bezielende denkbeelden ontwikkelde op het gebied van apostolaat, kerk- en jeugdwerk. De idee van het hervormde instituut 'Kerk en Wereld' te Driebergen is door hem geïnspireerd. Het seminarium in het Eykmanhuis dankt zijn ontstaan vooral aan de vernieuwingsbeweging die tijdens en na de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse Hervormde Kerk opkwam. Velen verlangden naar een kerk, die zich eendrachtig (boven de richtingenstrijd) verantwoordelijk wilde stellen voor de maatschappij in haar na-oorlogse ontreding. Uit deze beweging zijn onder meer voortgekomen de kerkorde van 1951, het instituut 'Kerk en Wereld', het dienstboek in ontwerp, een stroom van kanselboodschappen, herderlijke schrijvens en rapporten en dus ook het Theologisch Seminarium. De opleiding aan het seminarie kwam voort uit de behoefte aan een betere begeleiding van de predikanten, aan wie andere eisen werden gesteld dan voor de oorlog, namelijk niet alleen godgeleerd, maar ook dienstbekwaam en open naar de cultuur. Het instituut 'Kerk en Wereld' lag in de directe omgeving van het landgoed Hydepark.

Johan Eykman (1892-1945) Feitse Boerwinkel (1906-1987)

Naar de mening van de directeur van 'Kerk en Wereld', dr. F. Boerwinkel (1906-1987) zou het landgoed Hydepark een ideale plek zijn voor het oprichten van een pastoraal vormingsinstituut en een recreatiecentrum. Wat dit laatste betreft zag hij in het opkomende massatoerisme ook een taak voor de kerk weggelegd. Boerwinkel pleitte in een notitie van 14 juli 1950 voor de aankoop van het landgoed: *"Het is van het grootste belang dat de Hervormde Kerk (zij het dan eventueel in verschillende organen) de beschikking krijgt over het terrein van Hydepark en La Forêt"*. Zijn voorstel was om hierop een Hervormd Centrum voor het Pastoraat en een Stichting Recreatiecentrum te vestigen.

Boerwinkel dacht aan de volgende mogelijkheden. Het Pastoraal Centrum zou kunnen bestaan uit een internaat voor Doetinchem (waar tot dan toe het opleidingscentrum 'Ruimzicht' gevestigd was met een gymnasium en een internaat), het Christelijk Lyceum dat al in Doorn bestond en waarvan het bestuur bereid was de school te verplaatsen naar Hydepark), een gebouw voor het seminarium van de Kerk, een aula-gymnastiekzaal voorzien van een moderne toneel- en filmprojectie-accommodatie (te gebruiken door verschillende instellingen in Doorn en Driebergen), sport- en speelvelden en een kapel. In nauw verband met het Pastoraal Centrum zag Boerwinkel mogelijkheden voor het oprichten van een Stichting Recreatiecentrum voor het exploiteren van een modern recreatiecentrum *"speciaal voor de kleine middenstand en de geschoolde arbeider en in eerste instantie bedoeld voor gezinnen"*. Het recreatiecentrum zou volgens de directeur van 'Kerk en Wereld' kunnen bestaan uit eenvoudige bungalows voor gezinnen, een kamphuis met daaromheen een terrein voor een tentenkamp, een jeugdherberg voor passanten, een kantine-toko (alcoholvrij), een zaaltje voor lezingen, een eenvoudige kapel, een centrale keuken (waar gasten warme maaltijden kunnen bestellen) met een wasgelegenheid, speelweiden, een zwemgelegenheid en een openluchttheater. De plannen zouden geleidelijk kunnen worden gerealiseerd. Volgens Boerwinkel en zijn instituut stond in zijn tijd *"de opbouw van het gezonde gezin"* in het centrum van de belangstelling. Boerwinkel: *"Daarom is dit recreatiecentrum een pastorale aangelegenheid van de eerste orde. Juist wanneer men met vakantie is, is men ook bereid om eens rustig het een en ander te horen of te lezen over allerlei onderwerpen die een verdieping en verrijking van het leven met zich mee brengen."* In dit verband werd gedacht aan een aantal activiteiten, waar recreanten vrijblijvend aan zouden kunnen deelnemen, zoals het houden van series lezingen door pedagogen en psychologen, het vertonen van goede films (met inschakeling van de Stichting Filmcentrum), het houden van lezingen over muziek en kunst, het houden van tentoonstellingen, het opvoeren van openluchtspelen en toneelstukken in de aula, zingen ('Community Singing' onder goede leiding en koorzang), volksdans, natuurstudie en handenarbeid. Het onderwerp 'vrijtijdsbesteding' was in die tijd zeer actueel. De directeur van 'Kerk en Wereld' benadrukte daarom de urgentie van zijn plan, *"omdat allerlei wereldse gemakkelijks-exploitanten al bezig zijn in de richting van Butlin-camps, waarvan de opvoedkundige waarde zeer dubieus moet worden geacht."* Het synodale rapport over het vraagstuk van de vrije tijdsbesteding kwam al tot de conclusie, dat de Kerk voor wat betreft de vrije tijdsbesteding in de vakantie moet zoeken naar een vorm van buitenhuizen, waarin de gezinnen hun vrije tijd kunnen

doorbrengen, zonder ook maar enigszins in de richting te gaan van de Butlincamps, die in Engeland al georganiseerd werden voor — zoals men dat noemde — gewone gezinnen. Bij deze vorm van recreatie werd aangesloten *"op het niveau van de gemassificeerde mens, zonder eisen te stellen, zonder tot iets hogers op te voeden. 'Kerk en Wereld' zag hier een taak en een kans voor de kerk.* • *"een goed geleid buitencentrum is een eis van echte barmhartigheid, een belangrijke factor in de kerstening van ons volk"* De droom van Boer-winkel, uitgewerkt in de notitie van 14 juli 1950, gaf houvast voor de verdere realisering van het plan tot aankoop van Hydepark.

Aankoop door de Stichting Heidepark

In 1951 kocht de Stichting 'Heidepark', opgericht door de Nederlandse Hervormde Kerk in samenwerking met de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending te Doetinchem (als vertegenwoordiger van het opleidingscentrum 'Ruimzicht') het landgoed van de toenmalige eigenaresse, Louise Cathérine Antoinette barones van Zuylen van Nijeveld, weduwe van Roy Alan Lewis, wonende te Durban (Natal) in Zuid-Afrika. De notariële acte betreffende de eigendomsoverdracht, de dato 16 oktober 1951, verleden voor notaris E.W. Sprey te Dordrecht, vermeldt dat aan de Stichting 'Heidepark', gevestigd te Doorn (opgericht op dezelfde datum) in volle en vrije eigendom werd overgedragen:

"de Buitenplaats, genaamd 'Hydepark', met park, oranjerie, bijgebouwen, portiers- en tuinmanswoning, boerderij, stallen, schuren, watertoren, ijskelder, weiland, bouwland, bos, hakhout, heide, vijvers, wegen, lanen en water, alles onder de gemeenten Doorn en Driebergen". Het landgoed was toen 137 hectare groot, waarvan 57 hectare is gelegen tussen de Driebergsestraatweg en Arnhemse Bovenweg en 80 hectare aan de overkant van de Arnhemse Bovenweg. De prijs bedroeg 306.000 gulden plus de nodige kosten oplopend tot een bedrag van ongeveer 330.000 gulden. De pas opgerichte stichting beschikte niet over eigen middelen om de aankoop te financieren. Daarom moest zij leningen aangaan bij de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending en de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk ten bedrage van respectievelijk 200.050 en 130.050 gulden. De totale lening bedroeg 330.100 gulden. De Stichting Heidepark stelde zich ten doel het landgoed in stand te houden ten behoeve van de vestiging van een Centrum voor het Pastoraat in de Nederlandse Hervormde Kerk en voor de opleiding en vorming van hen, die in dat pastoraat werkzaam zullen zijn.

Het bestuur van de Stichting 'Heidepark', samengesteld uit drie vertegenwoordigers van de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending, beheerder van het opleidingscentrum 'Ruimzicht' te Doetinchem, en drie vertegenwoordigers van de Nederlandse

Hervormde Kerk te Den Haag, bestond bij de oprichting uit de volgende personen:

- mr. F. J. Brevet, Quaestor Generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk;
- J. H. Elffers, namens de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending te Doetinchem;
- dr. E. Emmen, Secretaris Generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk;
- Jhr. mr. J.W.D.H. Schorer, bankdirecteur en vertegenwoordiger van de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending te Doetinchem;
- ds. J. T. Wiersma, namens de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending te Doetinchem en
- ds. H. J. F. Wesseldijk, namens de Generale Financiële Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk.

De stichting kon op 1 september 1955 het perceel bos van ruim 2 hectare, dat tot op dat moment nog eigendom van barones Van Zuylen van Nijeveld was, aankopen voor een bedrag van 5000 gulden. In 1965 werd de Stichting Heidepark geliquideerd en het landgoed gesplitst. Tot de datum van de liquidatie was de stichting eigenaar van Hydepark. In dat jaar werd het terrein met de opstallen, met uitzondering van 6 hectare die zijn overgedragen aan de Vereniging Hervormd Opleidingscentrum (voor een deel opvolger van de Vereniging tot Bevordering van Inwendige Zending), in eigendom overgedragen aan de Nederlandse Hervormde Kerk. Deze verwierf het resterende gedeelte van het landgoed ter grootte van circa 52 hectare met alle zich daarop bevindende gebouwen. De ongeveer 78 hectare bos aan de overkant van de Arnhemse Bovenweg was al eerder overgedragen aan de Stichting Recreatiecentrum Hydepark, naderhand Recreatiecentrum 'Het Grote Bos'.

Kerkelijke activiteiten op Hydepark

Na aankoop door de Stichting Heidepark kregen diverse activiteiten een plaats op Hydepark: het Hervormd Opleidingscentrum 'Nieuw Ruimzicht', het recreatiecentrum 'Het Grote Bos', het Theologisch Seminarium en het F.D. Roosevelthuis.

Het bestuur van de vooropleiding tot predikant 'Ruimzicht' in Doetinchem richtte in 1953 de Vereniging Hervormd Opleidingscentrum (HOC) op en liet een nieuw jongensinternaat bouwen op het gedeelte van het terrein, dat grensde aan het landgoed La Forêt. De nieuwe cursus startte in september 1953. Het internaat in Doorn, 'Nieuw Ruimzicht' geheten, werd in 1954 in gebruik genomen en op 25 september 1954 officieel geopend door prinses Margriet. De studenten volgden hun vooropleiding tot predikant aan het gymnasium te Doorn (Revijs lyceum, Driebergsestraatweg 6a). Vanaf 1953 was er

Het seminarium Hydepark

binnen het bestuur van de Stichting Heidepark jarenlang discussie over afsplitsing van het stuk grond dat het HOC in eigendom wilde overnemen. Het ging om het gedeelte ter grootte van 6 hectare met een monumentaal toegangshek bij de portierswoning Dribergsestraatweg 34. Het toegangshek vormde een van de twee uitgangen van de buitenplaats naar de straatweg. De definitieve beëindiging van de samenwerking tussen de Nederlandse Hervormde Kerk en de Vereniging Hervormd Opleidingscentrum vond plaats bij de liquidatie van de Stichting Heidepark in 1965. Het HOC verwierf toen eindelijk het begeerde deel van het landgoed, waarop het internaat 'Nieuw Ruimzicht' was gevestigd. Daardoor verloor het landgoed Hydepark een van de twee toegangswegen. Omstreeks 1976 verlegde het HOC zijn activiteiten naar de universiteitssteden, waardoor het gebouw 'Nieuw Ruimzicht' vrijkwam. Daarna werden het terrein en het gebouw verkocht aan de Vereniging Bartiméus.

Korte tijd na de aankoop van het landgoed Hydepark in 1951 kon een begin gemaakt worden met de droom van dr. F. Boerwinkel, namelijk het oprichten van een recreatiecentrum op het noordelijk deel van Hydepark. Het kerkelijk tijdschrift 'Woord en Dienst' berichtte er uitvoerig over in de aflevering van 1 november 1952. De auteur van het artikel vroeg zich af, of de kerk zich wel met recreatie mocht bemoeien? De Nederlandse Hervormde Kerk had deze vraag positief beantwoord door het bosgebied ten noorden van de Arnhemse Bovenweg te bestemmen tot recreatieterrein en de realisering

daarvan in handen te stellen van de directie van 'Kerk en Wereld'. Volgens de schrijver begaf de kerk zich hiermee op het terrein van het sociaal toerisme, een gebied dat voor haar tot dusver helemaal braak lag. Het recreatiewerk was bedoeld voor gezinnen en personen, die tot de lagere inkomensgroepen behoorden en waarvan het jaarinkomen beneden het zogenaamde toeristische bestaansminimum van 4.000 gulden lag. Ongeveer 80% van alle loontrekkende Nederlanders behoorde tot deze groep, die echt behoefte had aan goedkope vakantie-accommodatie. Hoe was de situatie van deze mensen? Meer dan 1½ miljoen arbeiders kreeg na 1945 een week betaalde vakantie. Twee/derde hiervan was om financiële redenen genoodzaakt deze vrije week in de eigen woonplaats of bij familie door te brengen. Een minderheid kon gebruik maken van bestaande logiesmogelijkheden, zoals hotels, pensions, gehuurde kamers of woningruil. Een klein deel van deze groep maakte gebruik van kampeermogelijkheden. Om een bijdrage te leveren in de behoefte aan vakantiemogelijkheden had 'Kerk en Wereld' de Stichting Recreatiecentrum Hydepark opgericht, later bekend geworden als het Recreatiecentrum 'Het Grote Bos'. De stichting heeft als doel de bevordering van goede vakantiebesteding en andere sociale doeleinden. In de opbouwfase zijn op het noordelijke gedeelte van Hydepark meteen terreinen gereserveerd voor gezinsrecreatie en kinderkampen. Ook is een groot kampeerterrein aangelegd voor jeugdbewegingen als C.J.M.V., V.C.J.C., A.J.C. en de padvinderij. Verder waren er

plannen voor de bouw van kamphuizen, zoals die al jaren lang geëxploiteerd werden door de Vereniging van Natuurvrienden. Bij een toekomstige volledige accommodatie met bungalows, kamphuizen en sportterreinen en voldoende vakantiespreiding zouden op de duur meer dan 30.000 mensen per seizoen van een goede vakantie op Hydepark kunnen genieten. Heeft de kerk hier een taak? De auteur van het artikel in *'Woord en Dienst: "Wij kunnen ons geen situatie voorstellen, waarin het voeren van een gesprek beter mogelijk is dan te midden van de rust en de ruimte der natuur. En hier ligt voor de Kerk een grote kans om van Gods reddend werk in Jezus Christus te vertellen aan mensen, die hiervoor in hun woonplaats niet vatbaar blijken te zijn. (---) Ja, de Kerk moet dit doen, omdat zij iedere kans moet aangrijpen om het Evangelie te verkondigen aan het gehele volk"* Uit dit werk is de Stichting Interkerkelijk Oriëntatiecentrum voor de Recreatie (SIOC) ontstaan. Lange tijd had de stichting haar hoofdkantoor in de orangerie op Hydepark. De zetel is inmiddels verplaatst naar Amersfoort en het werk is overgegaan naar de Recreatie Centra Nederland B.V. (RCN). Het recreatieterrein op Hydepark, het gedeelte ten noorden van de Arnhemse Bovenweg, is later verkocht aan RCN. De Nederlandse Hervormde Kerk hield toen de Voorplaats over ten zuiden van de Arnhemse Bovenweg, ter grootte van ongeveer 52 hectare (in 1965 was 6 hectare afgesplitst en overgedragen aan de Vereniging Hervormd Opleidingscentrum).

Op dit zuidelijke gedeelte wilde de Kerk een pastoraal centrum bouwen. De generale synode vond het van het grootste belang om aan de nieuwe kerkorde van 1951 handen en voeten te geven. De Raad voor de Herderlijke Zorg bracht de noodzaak van dit plan in een uitvoerige brief van 4 november 1953 als volgt onder woorden: *"De vorming van een pastoraal centrum is thans broodnodig (---) Het gaat nu om de bouw van een huis en om de opzet van een organisatie voor de stuwning van het pastoraat, waarvan men niet te veel*

Het nieuwe gebouw Hydepark (luchtfoto)

zegt, als men haar ziet als de bloedsomloop in het kerkelijk lichaam." De raad waarschuwde er voor deze belangrijke taak van de kerk *"niet te decimeren en dan op te bergen in een vleugel van het Eykmanhuis.* Het pastoraat heeft naar de mening van de Raad voor de Herderlijke Zorg *"een eigen apparaat nodig en zulks is ten volle verantwoord."* De voorbereiding voor de financiering en de bouw van het centrum nam overigens nog lange tijd in beslag. Uiteindelijk maakte een schenking en een aantrekkelijke geldlening van het Lijndensche Fonds voor Kerk en Zending te Hemmen het mogelijk dit project tot uitvoering te brengen. In augustus 1960 kon worden overgegaan tot de bouw van het 'Pastoraal Centrum Hydepark' naar een ontwerp van de Amsterdamse architect K. L. Sijmons (bekend van onder meer de Thomaskerk in Amsterdam-Zuid). Het project werd gerealiseerd door aannemersfirma Van Eesteren. Architectonisch is het gebouw niet erg spectaculair, maar het interieur is interessant. Het ontwerp is gebaseerd op de stijl van de beroemde Zwitsers-Franse architect en stedenbouwkundige Le Corbusier (1887-1965). Zo is bijvoorbeeld de wapening van het beton op verschillende plaatsen zichtbaar, doordat ongeschaafde planken als bekisting zijn gebruikt. Het gebouw heeft één grote verbindingsgang, waarop vier vleugels uitkomen: de werk- en recreatievleugel, onder meer bestaande uit een collegezaal, een recreatiezaal, een muziekkamer en een leeskamer; het op acht pilaren gebouwde drie verdiepingen hoge logiesgebouw met 42 zit-slaapkamers; een vleugel voor de huishoudelijke staf met aansluitend de keukens en de eetzaal en een kapel met een ruwhouten schuinoplopend plafond en een in het oog vallend hoog raam met schuine betonnen spijlen. Op zaterdag 27 januari 1962 is het gebouw, dat bestemd is voor diverse kerkelijke activiteiten, officieel geopend in aanwezigheid van prinses Irene. Het nieuwe pand diende in de eerste plaats tot huisvesting van het Theologisch Seminarium, dat tot op dat moment gevestigd was in het Eykmanhuis op het terrein van 'Kerk en Wereld'. Theologiestudenten bereidden zich daar in de laatste fase van hun opleiding voor op hun toekomstige ambt als predikant. Ook kwamen veel predikanten terug naar Hydepark voor postacademiale bijscholing en conferenties. Het centrum was en is nog steeds in gebruik als conferentie- en vergadercentrum en wordt sinds de liquidatie van de Stichting Heidepark beheerd door de Beheerscommissie Landgoed Hydepark. Daarnaast heeft de Generale Financiële Raad (GFR) voor de exploitatie van het Pastoraal Centrum Hydepark en het F.D. Roosevelthuis twee exploitatiecommissies in het leven geroepen. De beheerscommissies kregen als opdracht om namens en in overleg met de GFR het beheer te voeren over het landgoed Hydepark met alle zich daarop bevindende gebouwen en opstallen, en bos, alsmede van de inventarissen die zich bevinden in de gebouwen

Vooraanzicht van het F.D. Rooseveltthuis

van het pastoraal centrum en het diaconaal centrum. Onder het beheer wordt tevens gerekend het onderhoud van de tuinen rondom deze gebouwen. Adviseur van de beheerscommissie was een door de GFR benoemde rentmeester, aan wie het toezicht op de dagelijkse zorg voor terreinen en gebouwen was opgedragen. Deze functionaris onderhield onder andere contact met Staatsbosbeheer over het kappen van bomen en over eventueel herbebossen van delen van het landgoed.

Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van het Nederlands Bijbelgenootschap is van 22 tot 26 juni 1964 in het 'Pastoraal Centrum Hydepark' een internationale conferentie van bijbelgenootschappen gehouden met veel gasten uit alle werelddelen. Het gebouw is in de jaren 1978 tot 1983 en ook in 1988 gerenoveerd en aangepast aan de eisen van die tijd, zoals bijvoorbeeld verbetering van de slaapaccommodatie (meer douches en meer eenpersoonskamers), functioneel maken van de eetzaal door aankleding, verlichting en indeling, verbetering van keukenruimte en receptie en aanschaf van een laag podium in de grote zaal, onder andere ten behoeve van de synodevergaderingen. Tot 2004 hield namelijk ook de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk haar vergaderingen in het centrum op Hydepark. Het park is niet opengesteld voor publiek.

Een deel van de grond is in erfpacht uitgegeven aan het F.D. Rooseveltthuis van de gezamenlijke diaconieën. Het Rooseveltthuis organiseert vakantie

weken voor gehandicapten. Het werk is tot stand gekomen en wordt gedragen door plaatselijke diaconieën en vrijwilligers. De ingang van het gebouw ligt aan de Arnhemse Bovenweg nummer 5 te Doorn. De officiële opening vond plaats op 4 mei 1968. Het beheer over het gebouw (inclusief installaties en inventarissen) wordt gevoerd door een door de Generale Diaconale Raad in het leven geroepen diaconale commissie F.D. Rooseveltthuis. Deze raad was namens de Nederlandse Hervormde Kerk eigenaar van het huis.

In het beheerplan landgoed Hydepark voor de periode 1994 t/m 2005 is voor het beheer van het terrein een visie/doelstelling omschreven. Deze luidt als volgt: *"De Nederlandse Hervormde Kerk heeft het landgoed duurzaam voor eigen gebruik bestemd. Het Pastoraal Centrum wordt primair gebruikt ten behoeve van de opleiding van predikanten, terwijl de aanwezige woningen primair als 'dienstwoningen' worden verhuurd aan medewerkers van het Pastoraal Centrum en Theologisch Seminarium. Het Pastoraal Centrum is tevens in gebruik als conferentiecentrum, cursuscentrum en wordt indien dit binnen de planning mogelijk is, verhuurd aan derden. De doelstelling van het park/bos van het landgoed Hydepark is de duurzame instandhouding van de aanleg en bestaande inrichting en het historische karakter van de verschillende onderdelen van het landgoed: park-, bos- en boerderijgedeelte. Deze landschappelijk en ruimtelijk te onderscheiden delen zijn aangegeven op de bijgevoegde overzichtskaart (zie bijlage 1).*

Uit een bericht van het Kantoor Kerkelijke Goederen (KKG) van zomer 1998 blijkt, dat Hydepark sinds 1 januari van dat jaar deel uit maakt van de door KKG beheerde kerkelijke onroerende goederen. Hoofddoelstelling is hierbij: het landgoed duurzaam in stand te houden, waarbij de oorspronkelijke aanleg en de bestaande inrichting gehandhaafd dienen te blijven, evenals het historische karakter van de verschillende onderdelen van het landgoed: park, bos, orangerie en boerderij. Voor het beheer werd een rentmeester ingezet, die voorheen in dienst was van de Kerk. De laatste jaren voor 1998 werd gebruik gemaakt van een rentmeester, die verbonden was aan het rentmeesterskantoor 't Schoutenhuis te Woudenberg. In 1998 werd deze taak overgenomen door het KKG, die de coördinatie verzorgt van het overleg over en de onderlinge afstemming van het beheer tussen de eigenaar, huurders/bewoners van de gebouwen en de rentmeester.

De situatie omstreeks 2004

Bij de vereniging van de Nederlandse Hervormde Kerk met de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden per 1 mei 2004 is het landgoed Hydepark eigendom geworden van de nieuwe kerk, namelijk de Protestantse Kerk in Nederland.

Na de aankoop in 1951 is er omstreeks 1970 nog een woning op het landgoed bijgebouwd, namelijk de bungalow (Driebergsestraatweg 50a). Sindsdien is er ook veel veranderd in de tuin. Ondanks de veranderingen in de tuin zijn er genoeg elementen bewaard gebleven die herinneren aan de rijke tijd van weleer. Uit het voorstel van maart 2007 van de gemeente Utrechtse Heuvelrug (samenvoeging van de vroegere gemeenten Amerongen, Doorn, Driebergen-Rijsenburg, Leersum en Maarn) inzake aanwijzing tot 'Complex Historische Buitenplaats Hydepark' te Doorn blijkt dat Hydepark (met La Forêt) uit de volgende samenstellende onderdelen bestaat: historische tuin- en parkaanleg, twee portierswoningen, boerderij, paardenstal met berging, varkensschuur, houten tuinpriël, tuinmanswoning, orangerie, ijskelder, grot onder Arnhemse Bovenweg, rotspartijen met brug, rotspartijen, tuinmanshuis, houtloods, noordelijke moestuinmuur, oostelijke moestuinmuur, westelijke moestuinmuur, stookhuisje, druivenkas, perziken-kas, palmenkas, zaai kas, muur of vijgenkas, noordelijke broeibakken, westelijke broeibak, zuidelijk moestuinhek, waterreservoirs, zuidelijke bloemen- en rozentuinmuur en twee bloemen- of rozentuinhekken. Het landgoed heeft diverse toegangswegen: de oostelijke oprijlaan met de portiers

Boerderijcomplex van Hydepark

woning Dribergsestraatweg 34 (thans eigendom van de vereniging Bartinnéus), de westelijke oprijlaan met de portierswoning Dribergsestraatweg 52 (eigendom van de Protestantse Kerk in Nederland) en de ingang aan de Hydeparklaan, die langs de tuinmanswoning in de richting van de orangerie loopt (behoort ook tot het gebied van de Protestantse Kerk in Nederland). De ingang aan de Hydeparklaan is een dienstingang. Op 23 oktober 2008 is het landgoed Hydepark opgenomen als rijksmonument in het Register van beschermde monumenten ingevolge artikel 6 van de Monumentenwet 1988. Ondanks de toevoeging van enkele nieuwe gebouwen is de bijzondere aanleg van de buitenplaats nog voor een groot deel in tact. Het fraaie park en de soms zeer rijke bijgebouwen geven een goed beeld van het eens zo welvarende Hydepark. Het is van het grootste belang dat het landgoed in tact blijft voor het nageslacht als voorbeeld van bijzondere architectuur en parkaanleg uit de negentiende eeuw. In het beleidskader voor historische landgoederen en buitenplaatsen in de gemeente Utrechtse Heuvelrug (zie onder 'bronnen') staan de objecten van Hydepark vermeld, die zijn aangewezen als waardevol monument, met hun adressen en bestemmingen. Hieronder volgen deze objecten, voor zover ze behoren tot het landgoed Hydepark, dat eigendom is van de Protestantse Kerk in Nederland:

- Portierswoning (19de eeuw), Dribergsestraatweg 52, rijksmonument met bestemming wonen;
- Houten tuinprieel (19de eeuw), Dribergsestraatweg bij 50, rijksmonument met bestemming natuur;
- Tuinmanswoning (19de eeuw), Hydeparklaan 8, rijksmonument met bestemming wonen;

- Orangerie (19de eeuw), Hydeparklaan 10, rijksmonument met bestemming kantoor;
- IJskelder (19de eeuw), Hydeparklaan bij 10, rijksmonument met bestemming natuur;
- Grotto (19de eeuw), Oude Arnhemse Bovenweg bij 5, rijksmonument met bestemming natuur;
- Koetshuis (1888), Dribergsestraatweg 46, gemeentelijk monument met bestemming wonen;
- Dienstwoning, voormalige stokerswoning (1900-1903), Hydeparklaan 6, waardevol object met bestemming wonen;
- Boerderij (19de eeuw), Dribergsestraatweg 48, rijksmonument met bestemming wonen;
- Paardenstal met berging (19de eeuw), Dribergsestraatweg bij 48, rijksmonument met bestemming wonen;
- Varkensschuur (19de eeuw), Dribergsestraatweg bij 48, rijksmonument met bestemming wonen.

Utrecht, juli 2013
Kees de Kruijter

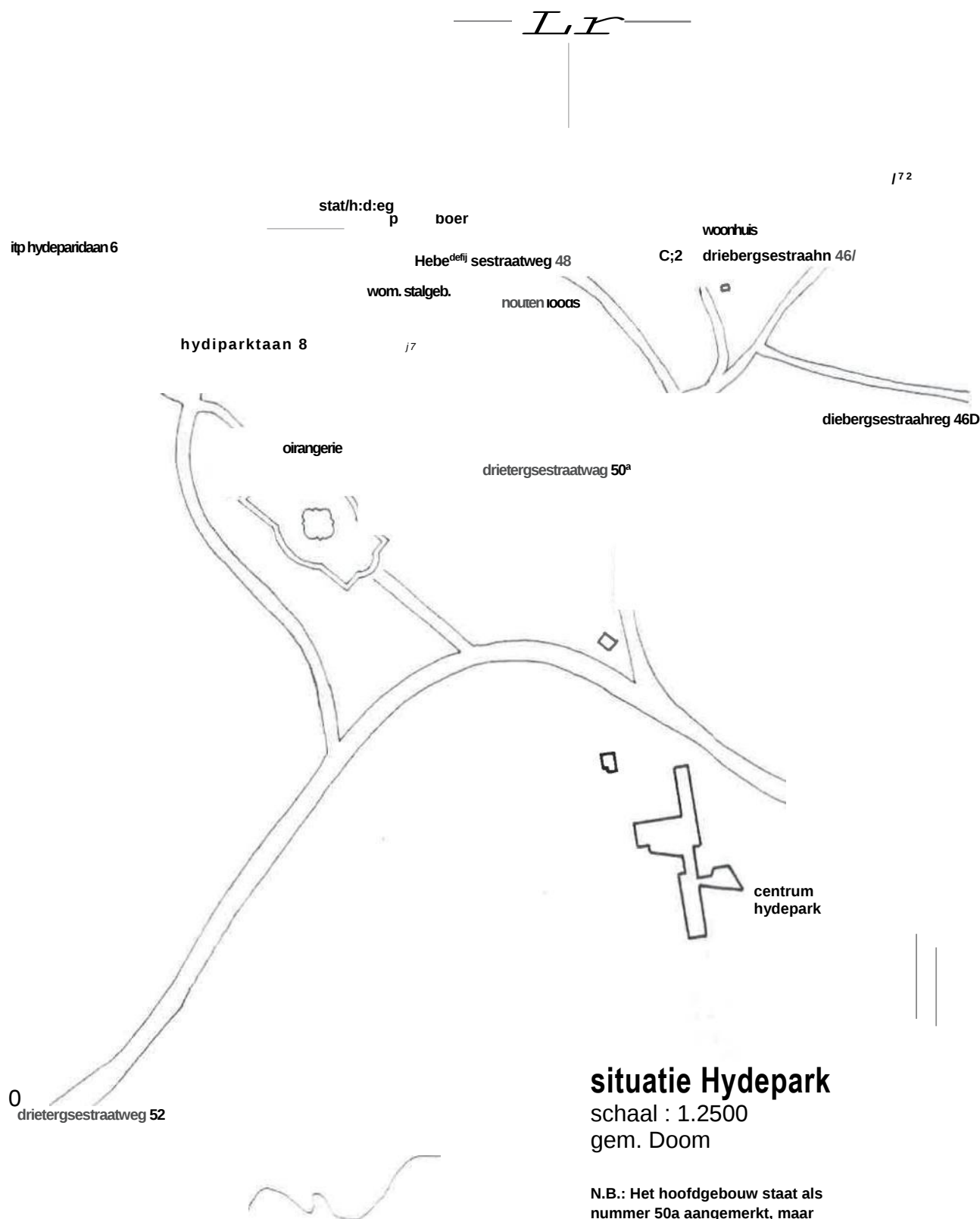
(Cornelis Jacobus de Kruijter, geb. 1941, was van beroep archivaris, onder meer werkzaam bij het gemeentearchief Zwolle, de Gereformeerde Kerken in Nederland te Leusden en Utrecht (als archivaris en ambtelijk secretaris van de generale synode) en thans nog in archiefprojecten bij het Protestants Landelijk Dienstencentrum te Utrecht en bij het Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen te Breukelen. Sinds 1994 lid van de redactie van de 'Vechtkroniek', historisch tijdschrift van de Historische Kring voor Loenen, Loenersloot, Nieuwersluis, Nigtevecht en Vreeland, waarvan hij medeoprichter is. Auteur van diverse historische publicaties.)

Bronnen

1. Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht te Wijk bij Duurstede, Inleidingen op de Inventarissen van de archieven van de gemeente Doorn (1811-1933 en 1934-2005).
2. Ruud Dek, *La Forêt— 't Woud*. Alphen aan den Rijn 1992 (interviews met jkvr. Violet Thora Charlie van Loon (1902-2000) en enkele personeelsleden van het landgoed La Forêt).
3. Marc Lamén, *Doorn, geschiedenis en architectuur* (een deel uit de serie 'Monumenten-inventarisatie Provincie Utrecht'), Zeist 1995.
4. E.J. Demoed, *In een lieflijk landschap. Wandelingen door de historie van Maarn, Doorn, Langbroek, Cothen, Leersum en Amerongen*. Zaltbommel 1997 (derde druk).
5. Catharina L. van Groningen, *De Utrechtse heuvelrug. De Stichtse Lustwarande. Buitens in het groen*. Waanders Uitgevers/Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1999.
6. W.J.N. Landré, Hydepark, in: *Eigen Haard*, 1889, 526-531.
7. Fred J. van Burken fzn., *Hydepark. Een impressie van haar opkomst, bloei en ondergang*, 2004.
8. Inger Groeneveld, 'Hydepark. Internationale representatie en modern wooncomfort voor Louise van Loon-Borski', in: Rob van der Laarse en Yme Kuiper (red.), *Beelden van de Buitenplaats. Elitevorming en notabelencultuur in Nederland in de negentiende eeuw*. Hilversum 2005, 127-148.
9. M. Andriik en A.M.C. van Rooij-van Wijngaarden, *Buitens op de Heuvelrug, Beleidskader voor historische landgoederen en buitenplaatsen*, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, 2012.
10. Het Utrechts Archief (HUA), Archief van het Hervormd Opleidingscentrum, inventarisnummers 381-384.
11. HUA, Archief van de Generale Financiële Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk, inventarisnummers 458 en 482-484.
12. Protestantse Kerk in Nederland, Archief van de beheerscommissie Landgoed Hydepark, 1962-1995 en haar voorganger de Stichting Heidepark op het landgoed Hydepark [1940] 1950-1962.
13. Protestantse Kerk in Nederland, Archief van de Raad voor de Herderlijke Zorg, voorlopig inventarisnummer 276.
14. Inlichtingen van de heer Richard Limpens te Doorn (onder meer over de familie Borski), de heer Henk Tuinman te Doorn (aanvullingen op de concepttekst) en mevrouw Loek Caspers te Den Haag, secretaris van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 (over de periode van de Tweede Wereldoorlog). Mevrouw Caspers woonde in haar jeugd in de directe omgeving van Hydepark.

De heer R. Limpens te Doorn was zo vriendelijk een aantal foto's uit zijn persoonlijke collectie beschikbaar te stellen voor deze publicatie.

Bijlage 1

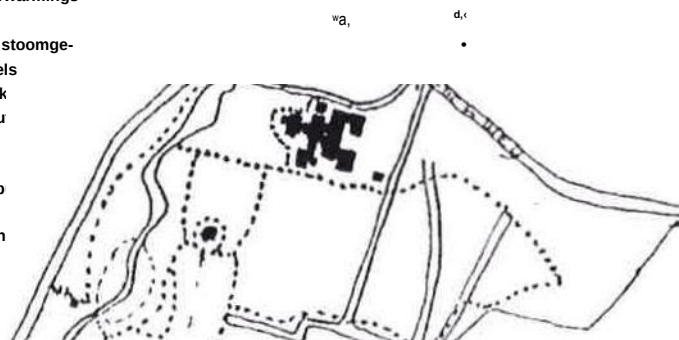

Bijlage 2

RONDWANDELING over ILYDEPit RK

Hydepark in van d': van 'Terri C'Tiin in de landgehapc%til, grontschatig en cj en van karakter Belangrijke elementen in dit perk zijn wei'd..nden, vijecr.. en zichtassen over de open ruimten heen naar he h Us roe en naar punten boden het park zelf. De ideeën van de Engelse luinarchitect Humphrev Repten zijn (waren) hirr (ole.p aanwezig. waarbij wei denken aan licht, kleur, hlivernen, hes dragende heesters en bloembedden op "pen RUNEN, leoeurn een wandelpark met allure

1. Portierswoning in neorenaissance stijl
2. Centrum Ilydepark voor het huis staande zijn een negenhl zichtassen waar te nemen
3. De oranjerie en wintertuin is gebouwd van tandsteen en was vanuit het huis te eren Izisidss1 en dis een ketangoik element in het park De tuin ervoor wis des tijd.' een sjahloontuin met honderden vaste en eenjarigeolanten compleet niet vijver en fontein
4. De tuinmanswoning yam zo gehoruwd dal ze veel uitzicht gaf up de uitgestrekte ommuurde moestuinen, kassen en broeibakken, welke alten verwarmd waren door een centrale verwarmings-buis
5. Aan de Ilydeparklaan Mond ten machinekamer en stoomge-maal welke zorgde voor de elektriciteit (stoomketels en dynamo's)en de watertoevoer voor huis en park ondergronds waterkanaal aanwezig met 9 pomppu achter een Inmstmstige mine van waaruit de e el. werd geregeld
6. Een hoger gelegen watertoren, op een heuvel ge. b voor de watervoorziening van het grote huis.
7. Hier is ook een ijskelder te vinden met eigen toegangsweg
8. Een slingerende heek is verdiept aange- en loopt tussen lang& rekte wallen, welke beplant zijn met Ameri-lusanse eik, Hollandse eik, beuk

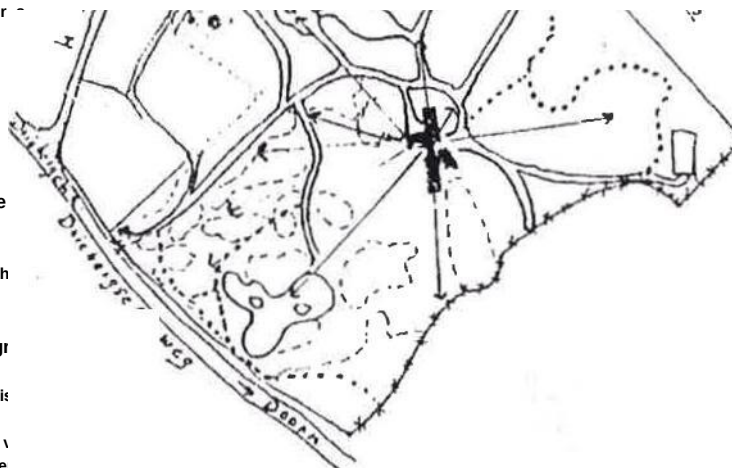
was een
waarvan 2
besproeiing

zorgde

legd

en et.

9. esdoorn. De boerderij zorgde met zijn grote val kensfoirJcerij mentvoor- ziening Ook was er een hoenderhouderij en fazanterie aanwezig, compleet met jachlopzienerwoning. Hiervan is al:een nog de fazanterie over wordt gebruikt
10. Hel Hoosevelthuis is ge-va. kantiehuus voor
11. Vanaf het Rousevelthuil een route ir door het hos, ouds en deels jonge grove plardi rg, welke eindigt in kenlaan
12. De beukenlaan vormt de lich Arnhemse Bovenweg. Het is niet van de oude aanleg na een gr doorgetrokken.
13. Dit was de stal run koetshuis dienstwoning
14. Het kinde.huisje ligt geheel v deed vroeger aal .iidenie die Lia' feestvreugde wat
15. Aan :let Linde van de wildbaan vinden we de lennishann
16. Reclrr achter l:::1 centrum vinden we de voormalige wildbaan of hertenlamp.
17. .A:in de weetknt van liet park zijn nog de resten van een rwiltier e rn'spartij aanwezig

welke ook als zodanig

bouwd in 1968 en is een gehandicapten voert deels 4 denbe- de beu-

vut hel centrum richting jonge deel v..n deze laan

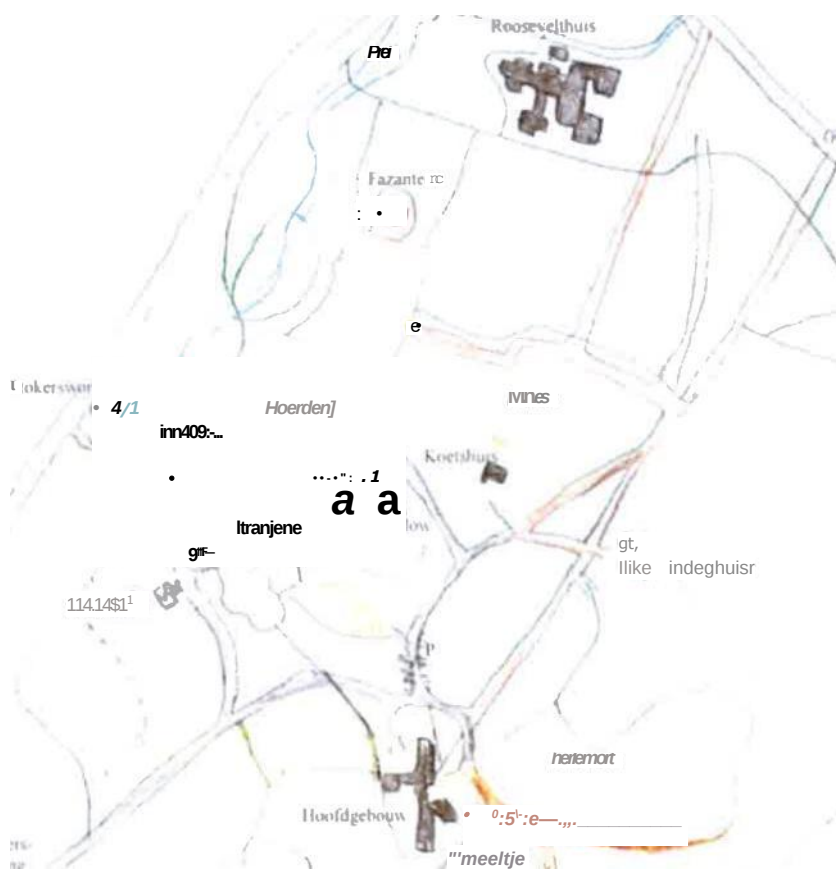
bosvak verloren ging, is

keerszijden een

hos en "Grote

Bijlage 3

Wandelroute: Hydepark in een notendop

/Ma Wi
III)LPARK